

PÄÄMÄÄRÄ

Väinö Linnan romaanin pohjalta
dramatisoinut ja ohjannut
Jorma Hellström

 **TEATTERI
KULTSA**

Esitykset: Ensi-ilta pe 12.10. 2007.

Kaikki esitykset klo 19.00

ti 16.10., pe 19.10., la 20.10., ti 23.10.,
pe 26.10., la 27.10., ti 30.10., pe 2.11., la
3.11., ti 6.11., pe 9.11., la 10.11., ti 13.11.,
pe 16.11., la 17.11., pe 23.11., 24.11., ti
27.11. ja pe 30.11.

Kyösti Kallion tie 1, Kulosaari.
Puhelinvastaaja (09) 774 1277.
www.teatterikultsa.fi

Helsingin kaupungin
kulttuuriasiainkeskus

VÄINÖ LINNA 1920 – 1992

Väinö Linna syntyi Urjalassa Maija ja Vihtori Linnan kymmenlapsisen perheen seitsemäntenä. Vihtori Linna hoiti suvussa kulkenutta Honkolan kartanon torppaa ja toimi samalla paikkakunnalla teurastajana. Linnan perhe tuli verraten hyvin toimeen aina siihen saakka, kun isä alkoi sairastella. Hän kuoli velkaantuneena 1927 vain 53 vuoden iässä, ja perheen huolto jäi äidin käsiin. Maija Linna pestautui Honkolan kartanoon muonamujjaksi, ja vastuu perheen huollosta lankesi lapsillekin jo

Väinö Linna ei ollut erityisen innokas koululainen, vaikka hän menestyikin hyvin. Sen sijaan hän osoittautui jo varhain intohimoiseksi lukijaksi; kirjoitusharrastukset nousivat esiin vasta sotavuosina. Kuuden kansakouluvuoden jälkeen nuoren Linnan mieli veti töihin. Kun Urjalassa ei ollut tarjolla kuin satunnaista maataloustyötä, katse oli suunnattava muualle. Linna muutti 1938 Tampereelle ja sai sukulaisten avulla hankitun työpaikan Finlaysonin kehräämöstä, jonne hän myös sotavuosien jälkeen palasi.

Sodan jälkeen Linna aloitti määrätietoisesti omatoimisen opiskelun ja ahmi niin kaunokirjallisuutta, psykologiaa kuin filosofiaakin. Lukemisen rinnalla hän harjoitteli kirjoittamista, sillä hänen tavoitteenaan oli kirjoittaa romaani. Linna kirjoitti romaania työnsä ohessa, ja lopulta oman terveytensä uhallakin. Esikoisteos *Päämäärä* valmistuikin 1946 ja se ilmestyi 1947 eli tasan kuusi-kymmentä vuotta sitten. Seuraava teos, mustasukkaisuusdraama *Musta rakkaus*, ilmestyi 1948. Kahden ensimmäisen romaaninsa jälkeen Linna piti taukoa.

Hän ei halunnut enää pakottaa itseään kirjoittamaan.

Väinö Linna valtasi itselleen aseman kirjallisuudessa kahdella suomalaista yhteiskuntaa kuvaavalla romaanillaan, *Tuntematon sotilas* ja *Täällä Pohjantähden alla*. Romaanit olivat kirjallisen perinteen – kansalliskirjallisuuden – kriittisiä kommentaareja ja kenties tämän tradition viimeiset tuotteet. Teosten vaikutus ulottui koko sodanjälkeisen suomalaisen yhteiskunnan kaikille alueille, ja ne antoivat ainekset koko lähimenneisyyden uudelle tulkinnalle.

Väinö Linna kuoli 21. huhtikuuta 1992 Pikonlinnan sairaalassa Tampereella. Muistotilaisuudessa professori Heikki Ylikangas selitti, miksi Linna sai osakseen ihmisten jakamattoman kunnioituksen: Linnan pyrkimys totuuteen on hänen viestinsä kantovoima, ja hänen tärkeä viestinsä teki hänestä suuren kirjailijan.

Päämäärä

Talvella 1946 oli *Päämäärä* valmiina ensimmäisessä muodossa, mutta Linna ei ollut tyytyväinen eikä lähettänyt sitä kustantajalle, vaan päätti kirjoittaa uudelleen koko kirjan alusta loppuun. Siihen mennessä hän oli noin vuoden ajan suorittanut tehtaassa täydet työpäivät ja käyttänyt illat ja öitäkin lukemiseen ja kirjoittamiseen, mistä johtui huolestuttavat mittasuhteet saavuttava unenvajaus. Samanaikaisesti hänen mieltään ahdistivat ankarasti metafysiset ja eettiset kysymykset, jotka filosofit ja Dostojevski yhdellä iskulla vastustamattomasti nostivat hänen eteensä.

Fyysinen ja psyykinen paine alkoi käydä hänelle ylivoimaiseksi. Hän alkoi saada hermostollisia ja sydänkohtauksia öisin ja uskoi toisinaan aivan tosissaan, että hänen viimeinen hetkensä on tullut. Oli aikoja, jolloin ajatus tehdastyön ohella tapahtuvasta romaanin uudelleen muokkaamisesta tuntui täysin mahdollottomalta.

Väinö Linna lähetti useille kustantajille runojaan hankkiakseen rahaa voidakseen ottaa lomaa tehtaasta, mutta turhaan. Runokokoelmat palautettiin ja niitä pidettiin kankeina, latteina ja sovinnaisina, eikä kaivattuja rahoja tullut. Hän tunsikin loppujen lopuksi mieluummin kuolevansa tai tulevansa mielipuoleksi kuin luopuvansa yrityksestä.

Niinpä hän aloitti romaanin uudelleen muokkaamisen hoitaen samalla työnsä tehtaassa. Työpaikalla hän kulki kuin sumussa ja pelkäsi kaiken aikaa neuroottisesti, että hänen sydämensä lakkaa lyömästä.

Kun kolmannes kirjan 230 sivusta oli jäljellä, hänen voimansa oli niin tyhjiin ammennettu, ettei hän enää kyennyt laahautumaan tehtaaseen, vaan joutui ottamaan sairauslomaa. Hän pakeni maalle veljensä Aarnen luokse, jossa asui parisen viikkoa.

”Kirjoitin kilpaa lopun kanssa ja voitin”.

Romaani joka oli ollut ajatuksissa ja työnkin alla sodan päättymisestä lähtien syntyi lopulliseen hahmoonsa parissa kolmessa kuukaudessa, ja juuri Urjalassa se sai lopullisen muotonsa.

Helmikuun 5.päivänä Runebergin päivänä, Linna lähetti käsikirjoituksensa Werner Söderströmille. Kustantaja otti teoksesta 3000 kappaleen painoksen ja kirja-kauppoihin *Päämäärä* ilmestyi toukokuun jälkipuoliskolla 1947.

Lainaus: N.- B. Stormbomin kirjasta, Väinö Linna Kirjailija tie. WSOY 1963.

PÄÄMÄÄRÄ

Väinö Linnan romaanin pohjalta 1947

Dramaturgia ja ohjaus	Jorma Hellström
Musiikin sävellys	Vesa Salmi, Olli-Petteri Luomala, Pasi Kuivalainen
Lavastus	Työryhmä, konsultointi Tapio Tuominen
Valosuunnittelu	Jukka Heino
Äänisuunnittelu	Esa Lindroos
Äänimies/Valomies	Jari Mattila
Pukusuunnittelu	Kaisa Pirttioja
Kampaukset ja maskeeraus	Hanna Kellokoski
Valokuvaus	Jorma Hellström
Juliste	Mirkka Hietanen
Käsiohjelma	Teija Kotka-Pulkinen
Tuottaja	Kati Hynninen
Kantaesitys	12.10.2007 Teatteri Kultsa
Näytelmän oikeudet	Väinö Linnan perikunta
Kiitokset	Väinö Linnan perikunta, Katri Paukkunen, Hts

HENKILÖT

1. VALTE	Mika Ryhänen
2. VALTE	Pasi Kuivalainen
Äiti/nainen kadulla/ Hakalan leski/ Niemiskä	Teija Kotka Pulkinen
Tuovi Purhonen	Virve Laasonen
Hilma Lehtonen	Kerttu Könkkölä-Heinonen
Pransu Lehtonen	Vesa Salmi
Unto Eskola	Nestori Välitälo
Sielun, huonekalukauppias, postinkantaja	Heikki Laaksamo
Insinööri Lehtikivi/ Kartanon isäntä	Jukka Hurjanen
Ylienkeili/tyttö kadulla/ hoitaja/Helena	Liisa Torikka
Ylienkeili/tyttö kadulla/ hoitaja/ Lahja	Jenni Tervonen
Kaikki esittävät myös kylän ja kaupungin väkeä	
Orkesteri	Esa Lindroos, Lars Kabel / Reijo Karppinen Simo Jolkkonen, Henri Syrjänen

Pidetään kiinni unelmistamme

Tilasin vuosi sitten Väinö Linnan "Päämäärä" romaanin Käpylän kirjastoon, Jaakko Syrjän kirjan "Muistissa Väinö Linna" innoittamana. Muistan vielä hyvin sen hetken kun kirjastohoitaja antoi kirjan käteeni. Otin sen varovasti vastaan ja totesin, että kirja oli varmasti ollut vuosia pölyntyneenä varastossa, lukemattomana. Painovuosi oli 1947, eli olin saanut luettavakseni alkuperäisen Päämäärän. Kirjan kulmat olivat kuluneet ja sen lehdet olivat pehmentyneet vuosien saatossa. Kirjaa oli ehkä aikanaan luettu paljon ja siitä oli todisteena voin tahrimat sivut ja käännetyt sivujen yläkulmat, merkit päättyneistä lukuhetkistä. Ehkä sitä oli luettu keittiön pöydällä, vaatimattomissa oloissa, kahvikupin ääressä ja samaistuttu kirjan päähenkilöön Valte Mäkiseen, maalta kaupunkiin parempia oloja hakevaan nuoreen mieheen.

Lukiessani ihmettelin, miksi tästä kirjasta on puhuttu niin vähän, ehkä se ei ole Linnan paras teos mutta mielestäni henkevin. Ja juuri tuo Väinö Linnan pohdinta elämän merkityksestä, miksi me olemme täällä, uskonnon ja poliittisten ideologioiden kyseenalaistaminen, herätti minussa sellaista kiinnostusta ja innostusta, että halusin jakaa tämän kokemuksen myös muitten kanssa, päätin tehdä siitä näytelmän. Minuun vetosi Valte Mäkisen usko ihmisen hyvyyteen, rakkauteen ja samalla se maailmankuva, missä ei voi uskoa vain yhteen totuuteen eikä ideologiaan, vaan ihmisen on uskottava itseensä ja rakennettava maailmansa sen mukaan. Päähenkilö Valten maailma on synkkä, etukäteen ennustettu, eikä siinä näytä olevan ulospääsyä, tilaton muonamieskohtalo. Tämän päiväglobalissa maailmassa ihmisiä käsitellään massana, ihmisjoukkoina, joilla ei ole ulospääsyä, voimia tehdä valintoja ja etsiä omaa tilaa.

Näytelmän tarina ja henkilöt kuvaavat ajan ilmiötä, on kyseessä sodan jälkeinen Suomi. Tarinassa on maalta kaupunkiin muuttavia nuoria, elämänsä etsijöitä, joilla unelmat usein törmäävät todellisuuteen. 27-vuotiaan Väinö Linnan ajatukset ovat yhä ajankohtaisia, miksemme mekin etsisi maailmasta hyvyttä, rakkautta niin kuin Valte.

Jorma Hellström 10.10.2007

LAULUT

Tyhjyys Säv. Olli-Petteri Luomala

Valte mesoaa taas Säv. Vesa Salmi

Tapa mut Säv. Pasi Kuivalainen

Toukokuun yö Säv. Vesa Salmi

Tuovin laulu Säv. Vesa Salmi

Unelmat Säv. Pasi Kuivalainen

Muuten vain menen katsomaan
Säv. Vesa Salmi

Koskipuisto Säv. Vesa Salmi

Sanoitukset Vesa Salmi, lukuun ottamatta lauluja "Tapa mut" ja "Unelmat", jotka on sanoittanut Pasi Kuivalainen. Kaikki sanoitukset pohjautuvat vapaasti Väinö Linnan tekstiin sekä Jorma Hellströmin dramatisointiin.